

Handläggare: Stina Thörnelöf
Telefon: 08- 508 28 852

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Svealandskusten 2009, Svealands Kustvattenvårdsförbunds årsrapport

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna anmälan av Svealands Kustvattenvårdsförbunds (SKVVF:s) årsrapport ”Svealandskusten 2009”

Gunnar Söderholm
Förvaltningsdirektör

Ulf Mohlander
Enhetschef

Sammanfattning

Årsrapporten för Svealands Kustvattenvårdsförbund redovisar resultat från karteringar av vattenkvaliteten i kustvatten i Uppsala, Stockholms och Södermanlands län. För kväve är statusklassningen i stort sett likartad från år till år i kustvattnet som helhet. För vattenförekomsterna som berör Stockholms stad - Brunnsviken, Strömmen och Lilla Värtan, var statusen år 2009 jämfört med år 2008 i stort sett oförändrad, otillfredsställande till dålig, för alla undersökta parametrar. Ett undantag är Strömmen där vattenkvaliteten har förbättrats något jämfört med föregående år.

Förvaltningen anser att Kustvattenvårdsförbundets verksamhet är viktig för att miljövårdsarbetet i kustvattnet ska bedrivas i rätt riktning. Förbundet bidrar till god kunskap om det vattenkemiska tillståndet i kustvattnet vilket även utgör ett värdefullt underlag i det pågående arbetet med att ta fram nya regionala miljökvalitetsmål. Förvaltningen är positiv till att förbundet nu även påbörjat en komplettering övervakningen av vattenkemi med miljögifter. Detta är av vikt för att få mer kunskap om förekomst av de prioriterade ämnena i vattendirektivet, för vilka det finns miljökvalitetsnormer. Under kommande år bör förbundet gå vidare med att mer konkret identifiera vilka källor som står för den största påverkan på kustvattnet för att på så sätt ge stöd till medlemmarna i deras operativa åtgärdsarbete.

Bakgrund

Verksamhetsområdet för Svealands Kustvattenvårdsförbund (SKVVF) omfattar kustvatten i Uppsala, Stockholms och Södermanlands län och sträcker sig till länsgränsen mot Gävleborgs län i norr samt till länsgränsen mot Östergötlands län i söder. Förbundet är en ideell förening och verksamheten finansieras via medlemsavgifter. Stockholms stad betalar årligen en rörlig avgift till förbundet som baseras på invånarantal i staden (90 öre/invånare) samt en fast medlemsavgift på 1000 kr. År 2009 bestod förbundet av 22 kustkommuner i Uppsala, Stockholm och Södermanlands län, två länsstyrelser, två landsting, 13 privata och kommunala bolag samt 9 intresse- och ideella föreningar.

Svealands Kustvattenvårdsförbund ska verka för en god vattenvård utmed Svealandskusten genom att bygga upp en kunskapsbas om kustvattnets kvalitet och orsaker till påverkan. Förbundet tillhandahåller underlag till aktörer som arbetar med åtgärder som kan påverka kustvattnets kvalitet. Provtagningar och utveckling av förbundets miljöövervakningssystem sköts av Systemekologiska institutionen vid Stockholms Universitet på uppdrag av förbundet. Rapporter och data om Svealands kustvatten finns på www.kustdata.su.se. Förbundets verksamhet redovisas även årligen i en årsrapport.

Miljöövervakning 2009

Årsrapporten för 2009 redovisar resultat från förbundets karteringar av vattenkvaliteten vid över 170 provtagningspunkter längs Svealandskusten i juli och augusti. Provtagningen är utformad för att klassa ekologisk status enligt Naturvårdsverkets bedömningsgrunder (NFS 2008:1) för klorofyll, siktdjup, totalkväve och totalfosfor. Resultaten från undersökningarna läggs in i den nationella databasen VISS, www.viss.lst.se.

Vattenkvalitet

I rapporten redovisas resultat av provtagningar 2001 samt 2004-2009. En samlad statusbedömning görs också för de senaste sex åren. För kväve är statusklassningen i stort sett likartad från år till år i kustvattnet som helhet. Statusen för fosfor är generellt något sämre än för kväve medan den för klorofyll varierar mycket mellan åren. Som tidigare år visar provtagningen att statusen i de yttre kustvattnen till stor del bestäms av miljötillståndet i öppna Östersjön. Lokala, landbaserade åtgärder inom avrinningsområdet har därför störst betydelse för vattenkvaliteten i de inre och mellersta kustvattnen.

För vattenförekomsterna som berör Stockholms stad - Brunnsviken, Strömmen och Lilla Värtan var statusen år 2009 jämfört med år 2008 i stort sett oförändrad. I Brunnsviken indikerar kvävehalterna fortfarande otillfredsställande status medan förhållandet för fosfor var oförändrat dåligt. Statusen för klorofyll varierade mellan dålig och otillfredsställande vid de två provtillfällena båda åren. I Strömmens sjönk både kväve- och fosforhalterna något vilket innebär förbättring en klass, från dålig till otillfredsställande status.

Klorofyllhalterna i Strömmen visar dessutom en tydlig förbättring jämfört med föregående år. Kvävehalterna i Lilla Värtan var höga både 2008 och 2009, men för fosfor visade augustimätningen 2009 en viss försämring. Klorofyllhalterna i juli låg inom gränsen för måttlig status i Lilla Värtan men ökade igen till otillfredsställande i augusti.

Bottenväxter

I årsrapporten sammanställs översiktligt vilka undersökningar av bottenväxter som gjorts under tidigare år längs kusten. Dessa är geografiskt utspridda och har ofta varit av engångskaraktär. För att få ett säkrare underlag för bedömning av den ekologiska statusen i kustvattnet behövs ytterligare undersökningar av biologiska data, bland annat utbredning av bottenvegetation.

Kustvattenvårdsförbundet konstaterar att användbarheten av bedömningsgrunderna för bottenvegetation är begränsad för svealandskusten eftersom den på många ställen är så grund att det är andra faktorer än de som idag används vid bedömning av status som reglerare växternas djuputbredning. Förbundet ser därför fram emot den översyn av bedömningsgrunderna som Naturvårdsverket startat. Samtidigt konstateras att samordning av nationell, regional och lokal övervakning av olika vegetationsundersökningar måste förbättras för att de ska kunna användas som underlag i för statusbedömningar.

Miljögifter

Kustvattenvårdsförbundet huvudsakliga miljöövervakning omfattar vattenkemi men i denna årsrapport redovisas även resultat från undersökningar av miljögifter vid Oxelösundskusten. Sedan 2007 är förbundets provtagning samordnad med recipientkontrollprogrammet för SSAB, Oxelö Energi och Oxelösunds Hamn. Från och med 2008 tas prov på sediment, abborre och blåmussla med avseende på metaller, polycykliska kolväten (PAH). I sedimenten analyseras även butyltennfyöreningar (TBT). Undersökningarna visar bland annat att PAH-halterna i abborre utanför SSAB är cirka tre gånger högre än i referensområdet och att TBT-halterna i sediment på samma plats är nästan tio gånger högre än i referensområdet.

Kvalitetskrav på analyser

Flera av förbundets medlemmar har efterfrågat stöd vid upphandling av vattenkemiska laboratorieanalyser. Under 2009 har förbundet därför utarbetat rekommendationer för vilka krav som bör ställas, utöver att laboratorerna ska vara ackrediterade. Bland annat anges vilka nedre mätosäkerhetsgränser som laboratorerna ska klara av och hur stora mätosäkerheterna får vara. Används dessa riktlinjer minskar risken för feltolkning av resultat vilket i sin tur också underlättar för förbundet att utvärdera och jämföra resultat från egna och andras aktörers undersökningar.

Förbundets rekommendationer gäller för fysikaliska - kemiska vattenanalyser och kan därför inte direkt överföras till organiska föroreningar. Analyser av organiska föroreningar är ofta en mindre verksamhet för laboratorier. Alla har därför inte satsat på att ackreditera alla sina analyser. I vissa fall kan lägre (=bättre) rapporteringsgräns tillhandahållas med annan metod, dock utan ackreditering.

Vid miljöförvaltningens upphandling av miljögiftsanalyser 2009 följdes i princip förbundets kvalitetskrav. Förvaltningens analyser omfattade dock andra ämnen varför andra krav behövde ställas. Interkalibrering krävdes men inte via det kvalitetssäkringsprogram som förordas av Kustvattenvårdsförbundet - eftersom detta program inte tillhandahåller interkalibrering för till exempel PFOS (perfluoroktansulfonat) och alkylfenoler. Inga specificerade intervall kring mätosäkerheten begärdes eftersom acceptabel mätosäkerhet varierar stort beroende på vilket ämne man tittar på, särskilt i biologiska material.

Åtgärdsbehov för kväve

På uppdrag av Vattenmyndigheten i Norra Östersjöns vattendistrikt har förbundets miljöanalysfunktion, med data som finns i Kustvattenvårdsförbundet, utrett hur stort åtgärdsbehovet är för att minska kvävebelastningen på kusten för att nå god ekologisk status enligt nuvarande bedömningsgrund för kväve. Eftersom behov av åtgärder ska bedömas på bas av statusklassificeringar är det viktigt att de värden som ska motsvara ett opåverkat tillstånd (referensvärden) skattas på ett riktigt sätt.

Det konstateras att Naturvårdsverkets bedömningsgrunder kan ge missvisande resultat för nuvarande status eftersom både kväve och fosfor i tillrinnande sötvatten (bakgrundshalter) underskattats. Detta innebär att statusen borde höjas för vattenområden där sötvattenpåverkan är betydande. Nuvarande bedömningsgrunder för kväve, men även fosfor och växtplankton kan därför vara för stränga, särskilt i inre kustområden. En konsekvens av detta är att statusen i verkligheten borde vara något bättre än vad som framgår av Vattenmyndighetens klassning. Åtgärdsbehoven för att uppnå god ekologisk status i kustvattnet riskerar därmed att överskattas.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen anser att Kustvattenvårdsförbundets verksamhet behövs för att miljövårdsarbetet i kustvattnet ska bedrivas i rätt riktning i enlighet med EG:s vattendirektiv. Grunden för att avgöra vilka åtgärder som är nödvändiga för att förbättra vattenkvalitet är att ha kännedom om nuvarande tillstånd och vad som påverkar detta. Kunskapen som finns i förbundet är ett värdefullt underlag i arbetet med att ta fram nya regionala miljökvalitetsmål och regionala/lokala åtgärder, som kommer att ske under 2011.

Förvaltningen menar att förbundet bidrar till god kunskap om tillståndet i kustvattnet och att även det påbörjade arbetet med att analysera vad som påverkar tillståndet är ett steg i rätt riktning. Bland annat visar förbundet att betydelsen av tillrinnande sötvatten till kustvattnet har underskattats. För att inte missbedöma behov att förbättringar, och därmed också vilka åtgärder som bör utföras, är det viktigt att denna analys medför justeringar i de nationella bedömningsgrunderna. Under kommande år bör förbundet gå vidare med att mer konkret identifiera vilka källor som står för den största påverkan för att på så sätt ge stöd till medlemmarna i deras operativa åtgärdsarbete.

Kustvattenvårdsförbundets fortsatta arbete med samordning av medlemmars recipientkontrollprogram ger goda möjligheter till att utvärdera effekten av enskilda verksamheter i relation till andra verksamheter, men också till analys av storskaliga och naturliga förändringar i hela recipienten. Förvaltningen är positiv till att förbundet nu även påbörjat en kompletterande övervakning av vattenkemi med miljögifter, med början i Oxelösund. Detta är av vikt för att få mer kunskap om förekomst av de prioriterade ämnena i vattendirektivet, för vilka det finns miljö kvalitetsnormer.

Slut

Bilagor

1. Svealandskusten 2009. Kustvattenvårdsförbundets årsrapport